

Negentiende Bijbelstudie over 1 Samuël 16: 1-13 – hoofdstuk 21 van ‘Gebeden’

Bijbelstudies over Samuël

1. Zingen: Ps. 89 : 2
2. Gebed
3. Lezen: 1 Samuël 16:1-13
4. Welkom en mededelingen

Inleiding

We zijn nu toegekomen aan 1 Samuël 16, het voorlaatste hoofdstuk, dat we met elkaar hopen te behandelen. De laatste bijeenkomst hoopt ds. W. Visscher stil te staan bij het sterven van Samuël in 1 Samuël 25. Vandaag denken we na over de zalving van David.

Toch begint dit hoofdstuk daar niet mee, eerst wordt het verdriet van Samuël ons voorgehouden en hoe de Heere daarop reageert (vers 1). Wat was het Samuël zwaar gevallen om aan Saul het Woord des Heeren over te brengen: God deelde Saul mee dat Hij hem verworpen had en dat Hij hem niet langer Zijn gunst zou betonen. Een harde boodschap voor hem, die deze boodschap ontvangt, maar niet minder voor hem die deze boodschap moet brengen. Waarom droeg Samuël leed om Saul? Vanwege zijn liefde, zijn persoonlijke genegenheid voor Saul, die hij zo graag mocht. Samuël droeg ook leed, omdat er een ziel verloren ging, maar niet minder omdat de eer van God hiermee gemoeid was: wat zouden de vijanden wel zeggen als ze hoorden dat Israëls gezalfde koning te gronde ging? Zouden ze Gods Naam niet smaden? Toch was er iets verkeerd in het leed van Samuël, namelijk dat hij niet ten volle kon berusten in het welbehagen en de wil van de Heere. Hoelang duurde dit verdriet? Heel zijn leven? Nee dat niet. Het duurde tot de Heere hem riep om David te zalven. Zo begint dit hoofdstuk in vers 1: *‘Toen zeide de HEERE tot Samuël: Hoelang draagt gij leed om Saul, dien Ik toch verworpen heb, dat hij geen koning zij over Israël?’*

In datzelfde vers komt de nieuwe opdracht, want de Heere zal waarmaken wat Hij beloofd heeft. Hij zal die andere betere koning gaan geven en met hem zal het volk veel beter af zijn dan ze met Saul geweest zijn. Samuël mag niet bij het verleden blijven stil staan, want God gaat verder met Zijn volk Israël. Weer moet hij een koning gaan zalven, ondanks zijn hoge leeftijd heeft de Heere nog een taak voor hem. En... bij het uitvoeren van die taak past toch geen verdrietig gezicht. Samuël moet ophouden om almaar over Saul te tobben en zo aan zijn teleurstelling ruimte te geven. Ja, er is een tijd om te wenen, maar er is ook een tijd om te lachen en... die tijd is nu aangebroken. Na de vermaning van de Heere volgt gelijk een nieuwe opdracht: *‘Vul uw hoorn met olie en ga heen; Ik zal u zenden tot Isaï de Bethlehemiet, want Ik heb Mij een koning onder zijn zonen uitgezien.’*

Het valt op dat Samuël dit keer geen kruik maar een onbreekbare hoorn moet vullen met heilige zalfolie. We weten uit het boek Exodus dat dit een bijzonder werk is: deze olie klaar te maken. Alleen ingewijden beheersten dat: het moest zuiver gestoten olie zijn van de beste olijven. Let op, Samuël was een Leviet, dus hij wist hoe het moest. Dan vult hij zijn hoorn en ging heen. Waarheen? Naar Bethlehem, dat is voor een man van zijn leeftijd geen kleine reis. Een reis van een uur of vijf lopen. Rama ligt ongeveer tien kilometer ten noorden van Jeruzalem en Bethlehem ligt zo’n zelfde afstand ten zuiden van deze stad. In Bethlehem

ligt de herinnering aan Gods verbondsbeloften aangaande de komst van de Messias. Een moeilijke opdracht, maar daar wordt niet naar gevraagd, want wie in de dienst des Heeren staat, moet wel eens meer een moeilijke opdracht verrichten. Wat wel duidelijk is: hij mag daarbij wel verzekerd zijn van de hulp, die God hem geven zal bij het volbrengen van de opgedragen taak. Toch lezen we in vers 2: *‘Maar Samuël zeide: Hoe zou ik heengaan?’* Eigenlijk durft Samuël deze opdracht niet uit te voeren, want het is ook niet gering, Saul leeft nog en de verhouding tussen Samuël en Saul is danig verstoord. Zij hebben nadat ze uit elkaar zijn gegaan, elkaar niet meer gezien. Samuël is bang en spreekt dat ook uit: *Saul zal het toch zeker horen en mij doden (vers 2)*. Hoewel de bezwaren van Samuël begrijpelijk zijn, toch wordt deze dienaar van de Heere op dit moment niet geleid door geloof. Hier is het bewijs, dat iemand wel een gelovige kan zijn, maar dat er in zijn leven toch tijden voorkomen waarin hij zijn geloof niet beoefent, tijden waarin het geloof niet gelooft. We weten dat geloof een gave van God is, maar ook in de beoefening ervan is de gelovige weer afhankelijk van de Gever van dat geloof. De Heere ziet dit niet als een uitvlucht om van zijn taak af te komen. Hij begrijpt Samuëls bezwaar en wil niet dat Zijn knecht gevaar loopt. In eerste instantie moet hij het eigenlijke doel van zijn reis geheim houden. En zo krijgt hij een tweede opdracht erbij; bij deze opdracht loopt Samuël geen enkel risico en hij kan zonder bezwaar deze opdracht volbrengen. Samuël is nog steeds Gods profeet en priester, al oefent hij dit ambt maar zo nu en dan uit. Het volk is gewend dat Samuël hier en daar een bezoek brengt en ook een offer brengt en een offermaaltijd houdt. Daarom zegt de Heere: *Neem een kalf van de runderen met u en zeg: Ik ben gekomen om de HEERE offerande te doen.*

Die offermaaltijd kan gewoon in het openbaar gebeuren, maar aan zijn eerste opdracht hoeft Samuël geen ruchtbaarheid te geven, die kan straks in de besloten kring van Isai's gezin plaatsvinden en voorlopig ook geheim blijven. De bezwaren zijn opgelost en de vrees is weggenomen, want de Heere heeft hem gezegd: *‘En gij zult Isai ten offer nodigen en Ik zal u te kennen geven wat gij doen zult, en gij zult Mij zalven, dien Ik u zeggen zal.’ (vers 3)*

Samuël weet nog niet wie, maar hij hoeft het ook niet te weten. De Heere Zelf zal hem dat te zijner tijd openbaren. Het enige wat hij moet doen is luisteren naar Zijn stem en die gehoorzamen. Zo gaat hij op weg, in volledige overgave aan Gods wil, want we lezen in vers 4: *Samuël nu deed hetgeen de HEERE gesproken had en hij kwam te Bethlehem.’*

In Bethlehem ziet de wachter Samuël aankomen en hij herkent de oude profeet en niet lang daarna gaat het als een lopend vuurtje door de stad: de profeet komt eraan. Maar tegelijk is er schrik om het hart. De oudsten van de stad komen hem bevend tegemoet en zeiden: *Is uw komst met vrede? Vers 4b*. Waarom zijn deze mensen bang? Samuël was toch geen man om bang voor te zijn? Maar hij was wel een man die een afkeer had van de zonden. Waar Samuël komt beven de mensen, niet uit angst, maar uit ontzag. Welke boodschap zou hij nu brengen? Van oordeel en gericht?

Zijn komst is met vrede. De mensen in Bethlehem hoeven zich geen zorgen te maken. *‘Ik ben gekomen om den HEERE offerande te doen; heiligt u – dat betekent: reinigt u zoals de ceremoniële wetten dat immers voorschrijven – en komt met mij ten offer.’* De volgende morgen zal ik met u offeren en eten. Isai en zijn zonen krijgen een bijzondere uitnodiging voor de offermaaltijd.

Isaï weet dat een van zijn jongens vandaag gezalfd zal worden tot de toekomstige koning van Israël, dat heeft Samuël gezegd. Wie zou het wezen? Eigenlijk zou in allemaal wel een koning kunnen schuilen, denkt Isaï, alleen de jongste zoon niet, die is nog maar achttien jaar, die is immers het liefst bij de schapen, daar moet hij vandaag ook maar naar toegaan. Zo komt duidelijk uit, dat de mens aanziet wat voor ogen is.

Dan komt Samuël en binnen en ook de zoons van Isaï, één voor één. In de plooi van Samuëls profetenmantel voelt hij de hoorn, gevuld met olijfolie. Bij Saul had de Heere niet nauwkeurig bepaald, waarin Samuël de olie moest meenemen. Toen had hij een kruikje meegenomen en Saul gezalfd. Dit keer had de Heere bepaald dat de olie in een hoorn moest worden meegenomen. Heeft Samuël zich wellicht afgevraagd, waarom het dit keer anders moest dan bij de vorige gelegenheid en waarom de Heere gesproken had van de hoorn? Zag Samuël het verschil en heeft hij zijn conclusie getrokken? De kruik kan breken en blijkbaar is hij ook gebroken. Saul mag niet langer koning zijn. Maar wat is de betekenis van die hoorn? De is immers onbreekbaar. Zegt dat ook iets van het koningschap van de nieuwe koning? Zal dat koningschap ook onbreekbaar zijn? Gaat het hier dan inderdaad om een nieuwe stap op weg naar de komst van de beloofde Zaligmaker? Zo heeft Samuël veel om over na te denken.

Vers 6 geeft aan dat de zonen inkwamen, Eliab als oudste het eerste. En opnieuw maakt Samuël een verkeerde conclusie, want hij zegt: *'Zekerlijk is deze voor de HEERE, Zijn gezalfde.'* Hij twijfelt zelfs niet, zeker deze is het. Als de Heere hem niet zou hebben gewaarschuwd, zou hij de hoorn uit zijn mantel hebben genomen en Eliab hebben gezalfd. In vers 7 sprak de Heere: *'Zie zijn gestalte niet aan noch de hoogte zijner statuur, want Ik heb hem verworpen'; want het is niet gelijk de mens ziet; want de mens ziet aan wat voor ogen is, maar de HEERE ziet het hart aan.'* Dat betekent niet dat Eliab voor eeuwig verloren is, maar het ziet op de verkiezing tot het ambt. Opnieuw moet de oude Samuël een les leren. Maar niet alleen Samuël, maar wij ook. De Heere ziet ons hart aan. We kunnen onszelf bedriegen, maar de Heere kent zelfs van verre onze gedachten. Voor de Heere is alles naakt en geopenbaard. Daar is Gods kind weleens blij mee, een huichelaar nooit. De dichter zegt het zo treffend in Psalm 119 *'Gij weet mijn weg en hoe mijn wandel is, 'k wil niets daarvan voor U, mijn God verhelen.'*

Vervolgens komt Abinadab, maar ook deze heeft de HEERE ook niet verkoren. Dan Samma, ook hij is niet verkoren (vers 8, 9 en 10). Het valt op dat de HEERE alleen bij de eerste gesproken heeft: *'Deze is het niet'*. Hij spreekt alleen als het nodig is. De vierde is het ook niet, de vijfde zoon niet, de zesde, de zevende, de laatste ... en dan? Wat een beproeving voor Samuël. Zijn dit echt al uw zonen? Ik heb er zeven gezien, maar de stem van mijn Koning blijft achter. Zijn dit dan al uw jongens, Isaï? Dan antwoordt Isaï: ik heb nog één zoon maar die is naar het veld gestuurd, want de schapen moeten ook verzorgd worden. Het antwoord van Samuël is: *'Zend heen en laat hem halen; want wij zullen niet rondom aanzitten, totdat hij hier zal gekomen zijn.'* (vers 11)

Dan komt David binnen. We lezen: *'Hij was roodachtig, mitsgaders schoon van ogen en schoon van aanzien.'* Hij is ook een knappe persoonlijkheid, er ligt een rossige gloed over zijn haar. U weet dat de meeste joden zwart haar hebben, maar een enkele keer heeft iemand een glanzend rode gloed over zijn zwarte haar: een teken van bijzonder schoonheid: schone

ogen en een schoon gelaat. Dus ook een jongen die wat zijn lichaam betreft zeer geschikt was voor het heilige ambt. Toch is dat niet de reden, waarom de Heere David heeft uitgekozen. De Heere ziet anders, want Hij ziet datgene wat Hij Zelf eerst in dat hart gelegd heeft. Want dat is gebeurd. God heeft iets in Davids hart gedaan. En dat ziet Hij, daarom is David Zijn keus. Niet enige verdienste van de kant van David, maar het vrije soevereine welbehagen Gods. Dat heeft de Heere bewogen om in het hart van David bepaalde kwaliteiten te leggen. Dat zijn er op zijn minst twee: David heeft een nieuw hart, waar de vreze Gods inwoont. Maar bovendien heeft David een herdershart: beide zaken zijn in Davids leven openbaar gekomen. Reeds in zijn jongere jaren heeft hij geleerd de Heere te zoeken en lief te hebben. Maar ook heeft David geleerd op de Heere te vertrouwen. Wanneer was dat? Toen de schapen, waarvan hij de herder was in gevaar waren. De ene keer was het een leeuw, die hij heeft verslagen, de andere keer een beer overwonnen. David was niet alleen heldhaftig, maar ook verantwoordelijk voor elk dier in de kudde. De zalving betekent twee zaken: verordining tot het ambt, dus de uitverkiezing tot het ambt, maar ook de bekwaammaking voor het ambt. David heeft nooit zelf naar het ambt gegrepen, hij heeft gewacht op Gods tijd. In vers 13 lezen we: *'En de Geest des HEEREN werd vaardig over David, van dien dag af en voortaan.'* De Bijbelschrijver zegt bij de zalving van Saul dat de Geest des Heeren 'over' hem komt (1 Sam. 10:6). In het geval van David gebruikt hij een ander voorzetsel, niet 'over', maar 'tot' en dat betekent hier 'tot in'. Bij David gaat het dus verder en dieper. Een leeuw verslaan en een beer is heel wat, maar straks generaal te zijn over een leger van duizenden soldaten is nog wat anders. Dan moet hij een goede strategie kunnen voeren. Vanaf deze dag leerde God hem een veldheer te zijn. Uit die tijd dateren ook de psalmen, die hij gedicht heeft. Let wel: 74 van de 150 psalmen zijn van David. Hij wordt een profeet tokkelend op zijn snaren bij de kudde van zijn vader, maar ook op zijn snaren bij de boosaardige Saul. Hij mocht zingen van het leven dat uit God is.

Het einde van vers 13 geeft duidelijk aan dat het werk van Samuël nu ten einde is. Samuël stond op en ging naar Rama. Wat weten we van de laatste levensjaren van deze profeet en richter? Psalm 99 zegt het zo indringend: 'Ook was Samuël, op Gods hoog bevel, biddend voor Zijn volk, als een hemeltolk. De Heere had nog werk voor zijn oude knecht: in zijn binnenkamer zucht hij of God die jonge koning sterken wil, of God hem wil helpen. We weten dat David het erg benauwd heeft gehad, toen hij moest vluchten voor Saul. Hij weet geen raad, maar in zijn vertwijfeling en in zijn nood gaat hij naar Rama en stort zijn hele hart uit voor Samuël. En... David vindt bij hem een toevluchtsoord. De Psalmddichter zegt het zo duidelijk, ook tegen ons: Stort voor Hem uit uw ganse hart, God is een toevlucht t' allen tijde.

De zalving van David als koning werd door ds. Moerkerken in vier punten onderverdeeld:

- Een opdracht van God
- Een beproeving voor Samuël
- Een wonder voor David
- Een heenwijzing naar Christus

Ik neem u mee naar Hebr. 11, daar lezen we ... en Samuël. Hij wordt bij de geloofshelden gerekend van het Oude Testament. Zij hebben de belofte niet verkregen, namelijk de

geboorte van de Christus – maar van verre gezien en geloofd en omhelsd. Iets daarvan heeft Samuël bij de zalving van David mogen zien op de schoonste van alle mensenkinderen, Die blank en rood is en de Banier draagt boven tienduizend. De Heere Jezus Christus is ook gezalfd, niet met olie maar met de Heilige Geest en dat zonder mate. Hij is gezalfd tot onze eeuwige Koning, tot onze hoogste Profeet en tot onze Enige Hogepriester. David werd door zijn broeders veracht, hij was de jongste en werd door zijn vader naar het veld gestuurd. Menselijker wijs maakt hij geen kans. Wat lezen we van Christus in Jesaja 53: 'Hij was veracht en wij hebben Hem niet geacht.' De Onwaardigste onder de mensen. Hoe zong Hij het in Psalm 69: 'Mijn broed' ren ben ik vreemd en onbekend de zonen Mijner moeder. 'Hij was veracht door de mensen, om de Middelaar Gods en der mensen te zijn. Van de Heere Jezus geldt in het bijzonder dat Hij de Geest ontvangen heeft, 'van nu en voortaan.' Waar slaat dit bij Hem op? Dat de Geest nimmermeer van Hem zal wijken en... nimmermeer van Zijn zaad. Zijn weg liep eerst dood, ook bij Isaï en bij Samuël. Toch had de Heere beloofd dat, voordat hij zou sterven, hij de koning zou mogen zalven uit de stam van Juda, uit de zonen van Isaï in Bethlehem, uit wiens lendenen de Messias komen zou. Dat is een belofte! Hoe verschillend de leidingen van Gods kinderen ook zijn, zó wordt Christus geopenbaard. In een weg van onmogelijkheid, in een weg waarin het aan onze kant doodloopt. Dan... verschijnt die Ene.

Zingen Psalm 89 : 9